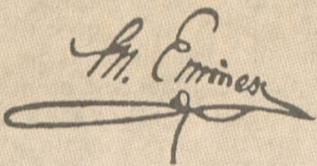
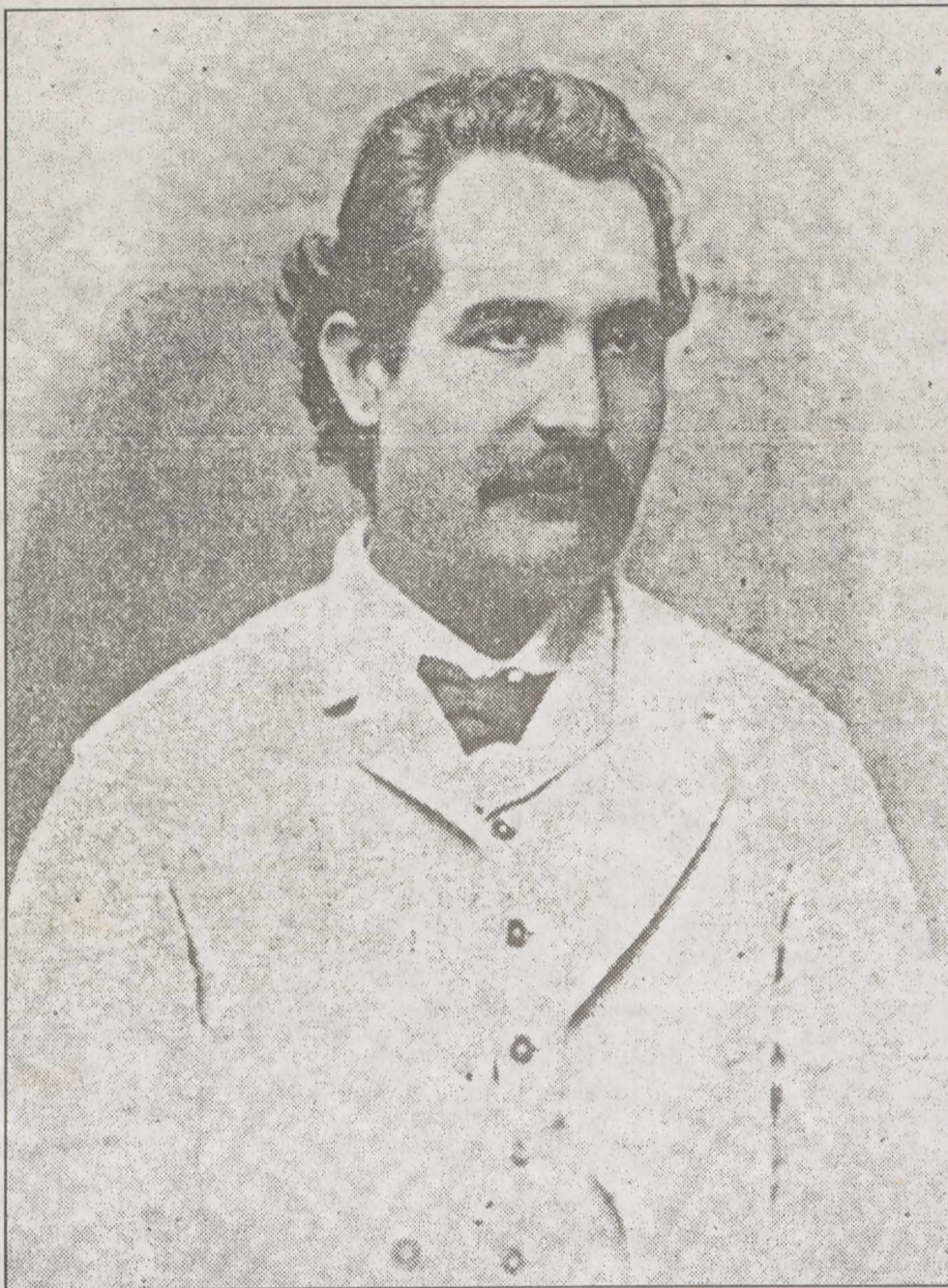

"Noi amândoi avem
același dascăl,
Școlari suntem
aceleiași părerii...
Unitul gând oricine
recunoaște-l.
Ce știu tu azi, eu am
știut de ieri."

ÎN ACEST NUMĂR:

- Interviu cu Alexandru PALEOLOGU ● INEDIT - G.T.KIRILEANU: Jurnal 1956 ● Revista revistelor
- AI.CĂLINESCU: Intre memorialistică și ficțiune
- C.D.ZELETIN: Pașii misterioși ● Daniel Ștefan POCOVNICU - Cronica literară ● Autori și cărți
- René DUDA - Însemnări medicale ● POESIS
- ȘCOALA ● Constantin DONEA - FOLCLOR
- Cristian TEODORESCU - SPORT ● N.BARABAȘ - Farmacia naturii
- MERIDIANE - Mario BENEDETTI ●

PROBLEMA LIMBII NAȚIONALE ÎN PUBLICISTICA LUI EMINESCU

Comentariul eminescian referitor la ortodoxie și în special la biserica națională avea, scrie G.Călinescu, scopuri sociale și culturale cu specificarea că "în cazul din urmă biserica păstrează limba națională". Desigur. Dar considerațiile ziaristului Eminescu sunt mult mai largi și vizează o varietate de situații concrete asupra cărora se apleacă cu același profesionalism și cu aceeași încordare a puterii intelectuale. Articolele lui sunt informate, perspectiva-multiplă: istorică, sociologică, economică, politică, argumentarea punctelor de vedere, de asemenea, riguroasă. În vechime, instituția bisericii a coagulat în jurul ei efortul cultural. Aici s-au dezvoltat tipăriturile, arta miniaturii, a înflorit pictura murală, s-a deșteptat simțul național. Călinescu însuși, care dezvoltase exegeza eminesciană până la un grad nemaîntlnit la vremea respectivă, se simțea dator să menționeze: "Poporul român a avut ca mijloc de perfecțiune sufletească limba superioară, riturile, tradițiile orale, cărțile bisericești." În ceea ce privește cultivarea limbii naționale, Eminescu o recunoaște ca fiind o vocație a bisericii naționale, derivând-o din spiritul sfânt al toleranței creștinești și al iubirii aproapelui. În Noul Testament, menționează Eminescu ("Știm prea bine...", X, p.89), prin coborârea Sf.Duh asupra apostolilor, acestora li s-a revelat posibilitatea exprimării (spre a

fi înțeleși) în toate limbile semințiilor ce populau atunci pământul. Afară de aceasta, biserica ortodoxă românească și statul voievodal au manifestat deferență și toleranță față de cultul catolic, permițând înființare de episcopii catolice "atârătoare de scaunul papal". Eminescu vede lucrurile în contextul european. "E dar sigur că, în urma izolării noastre între elementele străine, acela din ele ne va părea mai preferabil și stilp mai bun de rezim pentru zile grele care respectează individualitatea noastră, altfel destul de inofensivă și tolerantă.

Cine ne alungă limba din biserică și din instrucția educativă (a școalelor elementare și secundare), cine nu ne lasă să fim ceea ce sîntem a rupt-o cu conștiința noastră națională și cu simpatiile noastre intime, oricît de bune ar fi relațiile lui internaționale cu statul nostru" (Ibidem). Dar mai încolo, pe fondul unei polemici și destăinuirii a unei fărădelegi comise la Curtea de Argeș, în ce stil limpede și cu ce emoțională recunoaștere arată Eminescu meritele bisericii ortodoxe: "Biserica răsăriteană e de optsprezece sute de ani păstrătoare elementului latin de lingă Dunăre. Ea a stabilit și unificat limba noastră într-un mod atît de admirabil încît sîntem singurul popor fără dialecte propriu-zise; ea ne-a ferit în mod egal de înghițirea prin poloni, unguri, tătari și turci, ea este astăzi singura

armă de apărare și singurul sprijin al mili-oanelor români care trăiesc dincolo de hotarele noastre.

Cine-o combate pe ea și ritualele ei poate fi cosmopolit, socialist, nihilist, republican universal și orice i-o veni în minte, dar numai român nu e" ("Liber-cugetător, liberă-cugetare...", X, p.187).

Eminescu a susținut consecvent biserica și școala românească, drepturile românilor din provincii aflate "sub stăpînire străine și din afara granițelor statului național român" (D.Vatamaniuc). aționale a poporului nostru se află acum la cel mai înalt ambitus. Din cauza lipsei de spațiu, referirile noastre se vor limita în a reaminti că Eminescu a sprijinit cu scrisul său cauza românească (biserica, școala, cultura) din spațiile românești aflate sub stăpînire străine (rusească, turcă, austriacă, ungară, austro-ungară). Astfel, se exercitau presiuni privind trecerea averilor mănăstirești din Bucovina sub stăpînire austriacă. Or, cu aceste averi se întrețineau școlile confesionale. Aceste școli cultivau limba română. Exista pericolul ca limba română să fie înlocuită din școli cu limbile stăpînirilor respective (austriacă, maghiară). Eminescu pune problema unor condiții firești (legale) pentru "păstrarea naționalității", adică posibilitatea de expresie a celui "teaur sufletesc" care este limba în "cărțile bise-

ricești și mirene", purtătoare a tradițiilor vechi culturale. "Românii voiesc a li se garan-ta uzul public al limbei lor pe pămînturile în cari locuiesc (...) Față cu această cerere înfîl-nim însă în amîndouă părțile Imperiului austro-ungar o rezistență necălificabilă prin obrăznicia ei" ("Se vorbește că în consiliul...", IX., p.253). Și mai departe: "Ni se pare deci că pe pămînturile noastre strămoșești, pe care nimene nu le stăpînește jure belli, am avea dreptul să cerem să ni se respecte limba și biserica, precum le-am respectat-o noi tuturor" (Ibidem).

Azi vedem abia cît de actuale sunt propozițiile ziaristului de excepție care a fost Eminescu. Pentru că după cît se vede vicisitudinile istoriei nu ne lasă în pace. Și e locul să încheiem, reproducînd admirabilele afirmații ale lui D.Vatamaniuc: "Eminescu se identifică cu poporul român pînă la sacrificiul de sine. Drama sa morală este însă și a noastră. Amenințarea ființei naționale a poporului român nu este înlăturată, și relele de care suferea societatea românească din vremea sa sînt și ale zilelor noastre, în forme nu mai puțin grave. Publicistica eminesciană o trăim dureros de actual, cum nu este a nici unui contemporan al său."

Victor MITOCARU